„ЗАСТАВА“ излази двапут у недељи, четвртком и недељом.
Цена је на годину 10. фор. на по год. 5 фор., на четврт године 2 фор. 50 нов. а. в. за Аустрију, а за Србију на годину 100 гроша на по год. 50, а на четврт године 25 гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по количини врста, које из гарамонта заузимају, и за сваку врсту плаћа се за први пут 7 за сваки даљи пут 5 н. осим тога за жиг увек по 30 н. Дописи се шаљу уредништву а предплата администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

Број 18. У Новоме Саду, у недељу 3. марта 1868. Год. III.

Нови Сад, 1. марта.

У своме последњем часу „цариградски болник“ осетио је потребу јавне исповести. „Црвена књига турска“ предана је јавности; у њој су: депеше које се тичу Кандије, закон о преображају управе на острву, и закон о уређењу вилајета. Ту вест доноси „Ендепандане белж“ у једном телеграму из Цариграда од 24. фебр. (7. марта), у коме се уједно јавља и о промени у цариградском министарству, по којој је, међу осталим, Мидат паша наименован за председника царског савета, а Лабри паша за наместника у Подунављу. О чему говоре депеше и како гласе закони у турској „црвеној књизи,“ то ће се тек доцније знати; засад је једном пруском листу („Келнише Цтг“) испало за руком да сазна шта пише у двема од депеша које се у реченој књизи налазе. Обе те депеше писане су у Цариграду 7. (19.) фебр., једна је управљена на турског посланика у Атини, Фотиадеса бега, а друга на све заступнике порте код европских великих сила. И у једној и у другој депеши спомиње се века просба хришћанских заступника Кандије, којом се захтева, да се натраг доведу оне хришћанске фамилије, које су са острва у Грчку одведене. Порта подпомаже то захтевање, не да би покренула какво политично питање, него само да би испунила високајшу дужност. Свака тегоба коју би Грчка наводила противу повратка споменутих фамилија, морала би — по уверавању Фуада паше — наметути порти мисао, да грчка влада управо иде на неко „секвестровање“ поданика порте. Најпосле, у депешама се призвује, да се крићанске фамилије које су у Грчкој, налазе у најжалоснијем положају, и нуди се, да се оне о трошку отоманске владе натраг доведу. Толико „Келн. Цтг“ о двема депешама из турске „црвене књиге,“ и толико је доста, па да се може судити о целој тој књизи. Заиста, само ко непознаје отврдли турски зулум од кога Кандија страда, и са кога су толике крићанске фамилије у Грчку одбегле: тај би могао још надати се да ће се у „црвеној књизи“ турској огледати која цртица црвенила на турскоме образу пред јавном савести. Али когод ближе познаје варварског угњетача на Истоку, тај неможе да се незгрози пред безстидношћу са којом турска „црвена књига“ и у последњем часу издаје тежњу, да се јавно мнење обмане о положају страдајућих Источних Хришћана и о намерама њиховог нечовечног господара. „Црвеним књигама“ могу се замазивати очи онима, који непитају за дела, него само за речи; али оне су залудна нада грешнику кад га божија правда на суд истине позива. И „цариградски болник“ у своме последњем часу најпоштеније би учинио, кад би се искрено покајао за зла досад чињена, па би оставио „рају“ века се сама побрине за своју будућност, како најбоље уме.

Ако је ико интересован да му се призна, да зна како стоје ствари на Истоку, то је инглеска дипломатија. И ево шта „Тајмс,“ најодличнији орган те дипломатије у Источној политици, каже као последњу реч о оружаним четама на доњем Дунаву. У једном допису из Беча прича он како су у Цариграду порта и страна послаништва били као на мртвој стражи, кад се чуло о великом одкровењу завере у Бугарској. „Они, вели, знадоше и сами дан кад ће из завере устанак букнути — тај дан беше 15. (27.) фебр. Француски полузванични листови доносише из дана у дан редовне извештаје о кретању сваког бунтовника који је прешао или није прешао из Влашке у Бугарску. Они писаху и о новој румунској скупштини и о стању странака, викаху на невољању владу, на неуредне благајне, али никад неказаше ни речице о ономе што иначе сваки као да добро знађаше.“ То напомиње дописник „Тајмса,“ па додаје: „Добио сам пре неколико дана једно писмо које ми даје кључ за целу тајну. На самом месту (где су као биле виђене чете) чуло се о четама само из париских и цариградских телеграма. и чудили су се, да им се јавља о стварима што се као испред њихових очију догађају, но о којима зна цео свет осим њих самих.“ Накратко, исти дописник ишао је собом на место „оружаних чета,“ и собом се уверио, да од свега што се у последње време чуло о тим четама, да од свега тога нема ни трага ни гласа „дуж северних обала доњег Дунава, од Калафата до Исмаила.“

Пошто се уверио да на доњем Дунаву нема оружаних чета, дописник „Тајмса“ мисли, да му ваља побити и друге гласове о Истоку. По њему, устанак Кандије са стране је измајсторисан и са стране се подстиче; а „други Хришћани у Турској, и нарочито Румуни и Срби, који имају шта изгубити — нису никако склони, да се и најмање излажу, докле извесно незнају, да имају јаку подпору за собом — подпору од Русије. Руски посланик у Цариграду и чинио је, доиста, све што је могао, да би их уверио, да је Русија готова помоћи им, само ако буде имала руке слободне. До конца последње године, он је верно представљао намере петроградског двора. Руски агенти у Атини, у Букурешту и у Београду, имађаху упутство, да раде сагласно сви у истом правцу, Московски листови почеше усклицавати за крстоносни рат, и све је говорило, да је Русија готова отворити Источно питање, ако је нужно, на свој собствени рачун. — Све то трајаше до конца последње године. Ствар се обрнула другачије одкако је ђенерал Игњатијев отишао у Петроград. Говорило се тада, да ће Горчаков дати оставку, а Игњатијев доћи на његово место. Горчаков остаје у свом звању, Игњатијев није узео његово место, и озго се заповеда, да се чека. Плашљива Московска штампа заћутала је; претерано ревносни консули руски на Истоку платили су обичном казни што нису рачунали на промену политике, они су премештени. Русија са негодовањем одриче, да је икад имала зле намере. Руски адмирал у Атини протестује противу гласова, да је икад Русија подпомагала Крићане. Грци су сасвим клонули духом, јер последњег месеца они су могли чути из уста поверенога човека в. кнеза Константина, оца њихове краљице, да им се ваља оканути свију дивљачких планова, па бринути се о своме унутрашњем уређењу. Кнез од Србије одкрио је једном више, да је био врло близу томе, да тури један прст у ватру, да би вадио кестење за своје позузваничне пријатеље Русе; то одкровење оладило је у њему љубав за Русе. Једном речи, у самом часу кад је Западна штампа говорила о пламену на Истоку, ватра која није виђена кад је тињала и праскала, угашена је. — Руска политика која је до последњег времена терала мак на конац има се много приписати ђенералу Игњатијеву; она је налазила одзива у моћним круговима у Русији, али је пала у последњем часу услед одпора равнојаких, и као што искуство доказује за овај лах још јачих утицаја.“

Да руска политика на Истоку у почетку 1868 мање живости показује, него на измаку 1867, то исповедају и сами руски листови; само ови бацају сву кривицу на млитаве и неделателне владе малих држава на доњем Дунаву. „Голос“ и у једном од посљедњих бројева својих жали се на владе у Београду и у Букурешту, несамо као нехајуће за дело обште слободе на Истоку, него и као предане утицајима оних сила које су вазда биле и остају противне ослобођењу Источних Хришћана. Било како му драго, свакојако би био жалостан доказ за „велику славенску силу“ и оне владаочиће на доњем Дунаву, ако неби умели ништа боље, него да се једно на друго изговарају у часу, кад је крајње време, да отворено и на делу оправдају наде које „сиротиња раја“ на њих полаже.

По једном телеграму из Петрограда од 26 феб. (9 марта), француски цар доћиће у руску престолницу у јуну о. г. За његов дочек спремају се сјајни маневри војени, који ће забављати војску од 100.000 момака. Ако би та вест на истини основана била, онда би у томе било нека потврђења за оно што напред из „Тајмса“ саобштисмо о мени у Руској источној политици.

„Голос“ јавља да су између Северне Америке и Турске поведени преговори, да би последња првој уступила морску станицу у Малој Азији, у Марморици, наспрам острва Родоса. Инглеска дознала је за те преговоре, и ради да их осујети; но влада Северне Америке продужује стално своје дело.

Међу дипломатским актима која је Северо-американска влада изнела пред представнички сабор, печатана је и једна депеша Северо-Американског посланика у Цариграду, у којој се отворено казује, како се по најбоље извештеним круговима цариградским говори о некој опасној болести Султана, болести у ртењачној мождини. Та депеша писана је у априлу 1867; Фуад паша, чинио је, као што се вели, жестока пребацивања Северо-американском посланику, што је јавио из Цариграда о ономе што никоји други посланик није бар за јавност саобштио. Наравно, да представник Северне Америке неће много извињавати се Фуаду, што дипломатија у Америки непређутује оно, о чему се у Цариграду несмо јавно зборити.

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

„Мађар Ујшаг“ о свом најновијем броју наводећи више примера, како „Пешти Напло“ и странка му мути и онако мутну воду реакције пише овако: „Пешти Напло“ говори о неком новосадском „скандалу“. Наравно да се не може знати у чему је ствар. Познато је да се неможе по ономе управљати што „Напло“ вели. По нашем скромном мишљењу свакако заслужује пажњу и озбиљног промишљања то питање: да ли је самоме мађарскоме народу — не аустриској влади и Деаковој странци, него правим интересима мађарског народа, да ли је, велимо, тај Милетић са својим Србима такав непријатељ мађарским народу као што то држи „Пешти Напло“, који Милетића неможе да трпи. Али све то долази у засенак према ономе, што се усудио „Напло“ учинити. Милетићеви противници, а то су грађани, који се у Новоме Саду у мањини налазе, као што то „Напло“ као изазивајући пише „наумили су умолити министарство унутрашњих послова, да им се допусти да могу по сокацима из политичне опрезности наоружани ходити.“ Шта је то за Бога, него провокација, која заслужује каштигу? Није ли то храбрити мањину, да на силу божију произведе сукобе? Тако је то ишло и г. 1848. Аустријска реакција пронашла је била и онда начин, којим је подстицала једну народност против друге у Угарској! А шта је ово ако није реакција, која се из љуске своје извлачи? Молимо за опроштење, то је „слободоумност и родољубивост“ „Пешти Наплова“ и странке му.

Јокаи пише у „Хону“: „Само неколико дана нека се претрпи „Пешти Напло“ и он ће без икакве сумње доћи до уверења, да је промена садањега темеља скупних послова водеће начело које к версис оведи не само двају штитоноша левице, већ читавога лагоришта и свих вођа истога спада.

Ми сви саглашујемо се у том да неможе наша задећа бити да садању владу агитацијом пречимо, која би немогућним учинила извршавање законских наредба; ал свакако је наша дужност са свим уставним стварима о том радити, да ови закони колико пре законодавним факторима буду на неисходно промењени.

Од ове намере неможе људе леве средине грозња са деснице се орећих гласова устрашити, да ће ако будући сабор нове законе установи и садање модалитете са другима промени, да ће нестати онда устава и војно владарење настати. Са овом грожњом хтети престрашити је јалов труд. Уза то ми смо већ тако насићени од пређашњих времена с отровом, да нам сада, баш како било и код Митридата, ни највећа доза више нешкоди.

„Пешти Напло“ ће наскоро чути, да у овом питању (а и у питању земаљске обране) међ чланови лере средиве неможе да буде разлике назора. Од првога до последњега смо сви једне мисли, да је овај темељ — злочест.

Опозиција била је приправна, ма да се није темељило садање државно право на њеним начелима учествовати у предрадњама к истоме: она је небројено пута доказала, да ће у појединим точкама некоја побољшања да подузме, да жели, да исто државно право могуће учини; али никад, није присвојила странка „Пешти Наплова“ један исправак опозиције.

Небројено пута се борила опозиција у специјалној дебати рад ових закона проти таковим пррдлозима промењена од страни владе које још већма отегочују државно-правно стање и несносљивим га чине, — никад, ал никад није била нам странка „Пешти Наплова“ у том да одклонимо таков владин предлог. Дуга поворка имена оних, који су код свакога гласовања о каквом важном питању листину неприсутни умножили, а у исто време су исти неприсутни купили ходнике саборницо, ти су нам најбољи доказ, да је велики део Деакове стрнке признавао, да опозиција право има; али дисциплина странке није им допуштала, у дулој борби ма у један пут опозицији право посведочити.

Сад се и последњи покус покушао; покушало се практично изведење.

Они људи, који су мислили да је при овоме изведењу ообро учествовати, покушали су тамо, како да се уради, да се моћ живота не на њиовим начелима утемељене установе докаже, а Деакова странка место да се њиховим намерама прикључи, обасјала је и овде слабоћу, несграпност и сувисност свога створења.

Непрестано укочено држање Деакове странке спрам опозиције посве је немогуће учинило, да још ико у могућност побољшања темеља верује.

За неколико дана надамо се „Пешти Напло“ ће чути да нису ово назори крајње левице.“

Од годишњег одбора уједињене омладине српске

ПОЗДРАВ

свима омладинскимсрпскимзадругама, члановима и свима пријатељима уједињене омладине српске.

Браћо!

Одлуке уједињене омладине српске показују наше дужности, означују поље и одређују правац и значај нашега рада.

„Просвета и напредак“ народа нашег — то је предмет и задатак нашем старању, то је аманет, којег је уједињено младо српство на душу метнуло свима својим члановима — мушкима и женскима. Поље је за нашу радњу широко. Оно обухвата свестране потребе духовног и телесног, моралног и материјалног развитка свеколиког друштвеног живота народа нашег. Значај нашега рада опредељује се добровољно родољубивим, мирним и поштеним трудом за срећу свога народа. Пут, којим смо се упутили, то је пут науке, пут истине на беломе дану, пут отворене речи и дела свету на видику, пут братскога јавнога збора и договора. Наше је знамење: да трпељиво изучавамо и исправљамо најпре самих себе, па онда својим рођеним примером и околину. Наша је тежња: да се приближимо узорима народских и човечанских врлина; наша крајња мета: боља и сретнија будућност нашега рода. Оружје је наше за борбу — књига и жива, јавна братска реч, а нека је од нас далеко свака груба сила, или тајне сплетке са јавним обманама. Пред нама су сви људи и сви народи браћа, јер и ми, љубећи и чувајући своје особине, не ћемо ништа друго, него да кроз њих, као своју природну одећу, пројавимо општу суштину и достигнемо општу цел људску. Јест, браћо, ми не заборављамо ни у самом грешнику и противнику своме човека и брата, па ћемо тако и устајати не против њих самих, већ само противу њихових заблуда; устајаћемо не силом материјалном већ силом духовног оружја: силом љубави, силом убеђења, силом светлости ума и научних истина.

Ово је јавна исповест вере уједињене омладине српске, ово начела с којима је она отворено и слободном ногом у свет ступила и с којима ће и од сада без зазора напред корачати, — уверена да ће се пре или после, само од себе застидети свако потварање, које би ма с које стране покушало да у сумњу доведе законитост и племенитост намере, средства и пута уједињеног младог српства.

Сада нам се ваља, браћо, постарати како да остваримо и плодним учинимо ова лепа начела, која тако јасно светлају образ омладини српској и која су тако радосно поздрављена са свију крајева нашега народа.

Годишњи одбор уједињене омладине српске, пре него што позове другу браћу на тај племенити посао, мора казати, да му је жао, што он сам, као непосредни заступник и представник омладинске скупштине, није до сада био у стању да својој дужности како ваља одговори. А шта је узрок томе, мислимо, да није нужно ни казивати, како је свакоме познато под каквим је приликама овај одбор постао и у каквом се неудесном склопу и положају нашао, кад му је ваљало да послу приступи. Па та незгода за њега није ни данас престала, нити ће престати докле је неуклони сама омладинска скупштина, која прва дође. Али свакојако, рачунајући на својеки одзив остале браће и чланова уједињене омладине, одбор ће се овај од своје стране усилити, да до прве скупштине накнади, што је заостало, и изврши све, што се од њега може очекивати.

У овој жељи и намери, а по смислу чланка XXIV, XXVI и XXVII омладинских одлука, годишњи одбор уједињене омладине српске обраћа се свима омладинским задругама и свима члановима и осталим родољубивим пријатељима

младога српства молећи да сваки у своме кругу својски поради, да се сви ниже означени омладински послови у толико пре обаве, што се многи предмети не могу ни предузимати, докле се најпре они не сврше.

Ти су послови ови:

I. Да би начела омладинске скупштине, а тако и остала радња — како њена тако и годишњег одбора и свију појединих чланова и задруга омладинских — брже, поузданије и правилније у живот продирала, ваља да стоји сва омладинска радна снага у ближем односају и чешћем додиру једно с другим, те да једно на друго узајмно утиче и једно друго непрестано на радњу покреће. Без тога свака паша мисао и тежња, ма како племенита била, остаће само празно уображење и пуста жеља. Ваља нам дакле омладинске радне силе што боље према цели прикупити распоредити и удесити.

У том погледу одбор овај мисли да треба што пре настати, да се по свима, а особито знатнијим местима, где Срби живе, образују „местни одбори уједињене омладине српске“, који би с једне стране радњу годишњег одбора као заступника омладинске скупштине (чл. XXVII одлука) прихватали и даље проводили, а с друге стране, сматрајући и опажајући народни живот и потребе на самим изворима, додавали грађу годишњем одбору (а кроз то и скупштини) за систематично промишљање о средствима и начинима, како би се народно благостање боље и правилније развијало и упоређивало. Такви местни одбори са годишњим омладинским одбором сачињаваће нарочите органе илити поверенике омладинске заједнице, и потоме ће њихов делокруг, онако као и годишњег одбора бити самосталан и независан од послова осталих омладинских задруга и одбора за посебне цели. За оваке „местне“ омладинске одборе довољно је највише три лица, само нека су то људи непрекорног поштења, озбиљне и погодне нарави и постојане ревности. У погледу на сам начин бирања, нека нам је дозвољено приметити: да ти избори, као и сва омладинска радња, ваља да буду јавни, а имено ваља јавно да се позову на састанак илити збор; сва браћа, која желе да испуне ту родољубиву дужност у своме месту. А што се тиче предњачења у томе послу, на то је сваки, колико правом толико и дужношћу, једнако позван; но ипак ће најудесније бити да у оним местима, где се каква омладинска задруга налази, она (или њих више заједно) тај терет на себе узме, а у местима, где ниједне омладинске задруге нема, нека имају љубав да се заузму они људи, који и иначе у обштим делима народу предњаче. Кад се избори сврше, добро би било да се листе изабраних одборника, одмах, и то од стране самих бирача, годишњем одбору уједињене омладине српске доставе.

Послови тих „местних одбора уједињене омладине српске“ били би ови:

а) Да сазивају јавне зборове илити састанке за саветовање о извршивању и привођењу у живот начела, која су јавно проглашена у одлукама скупштине уједињене омладине

б) Да у смислу таквих одлука подстичу и покрећу састављање задруга за разне економне, просветне, друштвене и друге народне и човечанске потребе.

в) Да склапају одборе за држање јавних предавања, беседа и села и за оснивање недељних и вечерњих народних школа.

г) Да протурују у народ омладинске и друге ваљане, нарочито годишњим омладинским одбором препоручене књиге.

За ову цел ваљало би, где је само могуће, саставити баш засебне књижарске одборе. Међутим добро би било и приликом беседа, села и других јавних зборова приређивати изложбе омладинских и других добрих књига; а тиме би се мало по мало приуготовио пут, да и изложбе уобште уђу у програм омладинског рада.

д) Да уписују чланове за оснажавање омладинске заједнице и подпомагање омладинских тежња, и да скупљају одређене и добровољне прилоге од чланова и других родољуба на омладинске цели. И ово би се могло најудесније чинити приликом разних јавних зборова, или приликом нарочито само за то сазваних састанака, где би се могла у објашњење омладинског задатка и по која реч сакупљеној браћи казати.

II. После бриге о покретачима омладинске мисли, о носиоцима омладинске заједнице и о посредницима омладинскога рада, долази прва и најпреча потреба у материјалним средствима за духовни и просветни рад уједињене омладине српске. Та је потреба предвиђена чланком VIII одлуке друге омладинске скупштине, где се од чланова захтева, да прилажу у благајницу омладине српске по 1 форинту или 10 гроша сваке године. А и само се од себе ласно даје разумети: да ће се исправна добром вољом и трудом родољубиве омладине наше много штошта кориснога и племенитога моћи започети; али без материјалне помоћи многе и многе друге браће, мало ће што доспети до степена знатније и опште користи. Један је од најглавнијих задатака уједињене омладине: књижевни рад њених чланова. Али, колику ће корист принети производи њиховог књижевног труда, ако остану плод уживања само за неколике омладинске задруге на њиховим недељним састанцима, а не постану, путем штампе, општа умна и душевна рана за сав народ наш, који је толико жедан духовног напитка благодетне просвете? „Омладински календар“, „омладинска заједница“ и „пут лицејских питомаца по Србији“ — ови прекрасни првенци, што изиђоше на свет трудом и трошком уједињене омладине српске, нека су нам сведоци, какво ћемо благо дати народу у накнаду за онај незнатан дарак, што га ми на цели омладинске прилажемо. За то молимо и позивамо сву родољубиву браћу и сестре наше Српкиње, да не остану удаљени од овако дивне и свете службе, која се у славу и срећу роду своме служи, већ нек похитају да се у коло заједнице своје младе браће ухвате и са својим родољубивим прилозима као чланови уједињене српске омладине упишу. Тако исто молимо и све омладинске задруге, а и „местне омладинске одборе,“ који ће се саставити, да у цели подпомагања фонда уједињене српске омладине распростиру држање јавних предавања, беседа и села. Том приликом могла би се и ова посланица годишњег омладинског одбора сакупљеној браћи прочитати и уједно позвати, ко је рад, да се за члана уједињене омладине упише на листу, која се тога ради, уз ову посланицу разашиље.

III. Годишњи одбор уједињене омладине српске позива и моли све омладинске задруге, које себе у коло уједињене омладине српске рачунају, да му јаве: где и од кад постоје, у какој су се цели саставиле, с каким средствима иду својој цели, шта су од постанка свога до данас радиле и, најпосле, нека саопште: који су унутрашњи недостатци или спољашњи узроци сметали постизавању њиховог задатка, који ли су услови њихове тежње унапређавали? На кратко: одбор овај жели, да му све омладинске задруге пријаве у каком се стању находе, да му поднесу у изводу, т. ј. у главним тачкама своја правила, да преставе у кратком извештају општи историјски нацрт свога досадањег живота или делања, и да покажу своја учињена искуства при томе делању, као и на њима основане примедбе о могућности своје боље будућности. Овим начином дао би се годишњем одбору у руке важан статистичан материјал за пространу студију о даљем развитку и унапређењу омладинског дела. Из таких би података годишњи одбор црпео позитивно знање и практичну науку за поспешно утицање на дух удруживања у једном или другом виду и правцу, како је где нужније и природније. Осим тога доставком оваких података на време дала би се годишњем одбору омладинском могућност, да одмах на првој скупштини омладинској изнесе свестран и колико је могуће потпун извештај о стању задружног живота и рада омладинског у целом нашем народу. А то би за омладинску скупштину био највернији извор здравих, практичних начела, која би он целој омладини српској за руководство и правац проглашавала. Најпосле би се отуда имала и то не мала корист, што се неби морала читати на омладинској скупштини пространи а без сваке међусобне свезе написани извештаји од појединих омладинских задруга и тако би се знатно уштедило време за други важнији скупштински рад.

IV. Као што ће овај одбор и сам имати да учини омладинској скупштини неке предлоге у погледу скупштинских одлука и плана радње свеколике омладине српске, тако исто позива и моли и сву другу браћу и задруге да му пошљу и своје примедбе и белешке, ако каке имају, како би се све што треба напред и за времена претресло, у нуждан ред довело и пред омладинску скупштину спремно изнело.

Одбор ће овај изаћи скоро и са другим посебним позивима. Ово су биле за сада најглавније опште тачке, на које годишњи одбор уједињене омладине српске обраћа пажњу и љубавно моли за припомоћ своје остале браће чланова, омладинских задруга и свију других родољубивих Срба и Српкиња.

Ево дакле прилике, да сваки брат Србин и сестра Српкиња делом покаже, колико им је до среће свога народа стало. Задатак наш није мали, али је неизмерно олакшан тиме, што радња наша није затворена и сведена само на неке званичне кругове или неке искључне класе људи, него су двери општега храма народног напретка широм отворена мушкоме и женскоме, староме и младоме, укоме и неукоме — свима и свакоме. А пред жртвеником народне и опште човечанске светиње „сваки прилог умни, свака лепта удовице, свака побожничка капља уља“ — богат је дар, који у токико већу вредност има у колико је чистијим срцем и искренијом љубављу принесен. За то нека се нико не стиди маленога дара, јер се тај неће мерити по његовој засебној важности, него по оној светој љубави, која га је изазвала, и по ономе узвишеноме чуству опште духовне свезе међу браћом и синовима једнога народа.

Прионимо само сви сложно око општег народног напретка, а наша ће искрена преданост учинити доста кад учини што је кадра.

У Новоме Саду 28. фебруара 1868.

Глиша Гершић, с. р., тајник год. одб. омладин.
А. Хаџић, с. р. председник год. одб. омладинског.

ДОПИСИ.

И. В. У Пешти 24. фебруара. У последњем допису моме саопштио сам вам укратко у крупним цртама расправу штампарске парнице Л. Бесермињије, уредника „Мађар Ујшага.“ Извесни овдашњи листови радоваху се, што је Бесермињи осуђен, говорише и доказиваху, да је тиме преко поротника сам народ осудио Л. Кошута; некоји (као „Esti lap“) исмеваху осуђенога, коме ће сада „народ метути мученички венац.“ На то изађе сам Бесермињи на среду у своме „Мађар Ујшагу“ и рече тим листовима, да је још рано да се радују, јер ствар није свршена; нити је он; нити Кошут осуђен. Поротници су истина изрекли, да је Бесермињи учинио преступ против §. 6. и §. 7. закона о штампи, и суд га је осудио на годину дана затвора и 2000 ф. новчане казни; али тиме још није ствар свршена. По министарској наредби од 5. (17.) маја пр. г. ако оптужени у одређени дан не дође на расправу, поротници ће на основу тужбе изрећи пресуду и ако се пронађе да је крив, суд ће одредити казну (§. 80.), и ако се ова састоји у новцу, може се одмах извршити. Но ако после тога најдаље за два месеца дана оптужени докаже, да није из јогунлука него због другог каквог основаног узрока изостао од прве расправе, и захтева да се ствар поново пред пороту донесе и он се саслуша, то му се неможе одрећи, и мора се предузети нова расправа исто онако као да прве није ни било (§. 82). Кад пак оптужени не дође на расправу, а осуди се на затвор, та се казна без нове расправе пред поротом неможе извршити, него пресуда ова има само толико важности, да се оптужени може и силом натерати, ако иначе неће, да дође пред пороту, где ћему се поново судити (§. 83). Тако дакле ова парница још није свршена; и премда се неможе ништа напред рећи, ипак има доста изгледа, да нови поротници, кад саслушају обрану оптуженога, неће изрећи онаку пресуду, као што је прва гласила.

Пријатељи и поштователи Бесермињијеви хтедоше му у уторник на вече дати бакљаду, али власт је забрани из узрока, што би то била „демонстрација против поротног суда.“ Исто то вече, кад је требала бакљада да се даје, појави се на црној табли универзитетској једна „објава“, у којој се грађани универзитетски опомињу најозбиљније, да се уздржавају од сваких политичних демонстрација, које би могле иначе најгоре последице са собом донети. Знаменито је то, што је та објава већ доцкан под ноћ издана, кад се прочуло за бакљаду, па да би је могао сваки читати и дознати, била је осветљена. Један лист на ово примећује: „И у време Бахово често су се појављивале таке објаве на тој знаменитој табли.“ Било се разгласило и то, да се истог вечера намерава давати мачија музика К. Рату, тужитељу Бесермињијеву; но варошка власт је то предупредила, јер целу су ноћ пандури туда стражарили.

Уредништво „Мађар Ујшага“ добило је из Кечкемета од неког Асталоша, кад се за пресуду дознало, овакав телеграм: „Уреднику натоварених 2000 ф. сматрам као народни порез, и зато прилажем сто форината, да се исплати. Надам се, да ће пожртвовање наше странке целу своту покрити“ У данашњем броју „Nép zaszlója“ (Народне Заставе) изишао је позив на народ, да даје добровољне прилоге, из којих би се подмирила та новчана казна, на коју је уредник „Мађар Ујшага“ осуђен. Нема сумње, да ће се народ томе позиву одушевљено одазвати, и за кратко време ће се накупити млого већа свога, него што је потребна, да се исплати та глоба, ако буде потребно. Народ ће показати, како знаде уважавати оне, који се за његова права боре и све своје за његове интересе жртвују.

Јевреји су постали грађанима у Угарској једном одлуком саборском, па сад се и они спремају, да првом приликом, наиме при новим изборима за сабор, извршују своја грађанска права. Разне странке се труде да их свака за себе задобије. Најпре је у „Пешти Наплову“ изишао један чланак од неког Гроса под насловом: „Куда спадамо ми,“ у ком је Јевејима доказивао и учио их, да сви треба да подпомажу деакову странку и владу, и то због тога, што њојзи само имају захвалити, да су еманциповани. То изазва да се у другим листовима опет подигоше други Јевреји, који га у томе побијаху и доказиваху (што је сасвим наравно), да ако задобивену равноправност имају коме благодарни бити, та благодарност неможе припадати деаковој странци или влади, него самом народу; а ту ће благодарност према народу и домовини само тако одужити, ако буду савесно испуњавали своје грађанске дужности; грађанска дужност пак налаже сваком, да се придружи оној странци, с којом се најбоље слаже у начину и путевима, који воде општем благостању и унапређењу. — Влада јако ради на томе, да би приликом нових избора имала Јевреје на својој страни, и нада се да ће јој ови нови грађани млого припомоћи, да добије у новоме сабору већину. Говори се још и то, да ће влада, кад се сабор сада поново састане, донети предлог: да се изборни цензус повиси. Наравно да ће већина саборска овај предлог с највећом готовошћу примити. Зна се, да већином сиромашнији део бирача сачињава опозицију и подпомаже слободњачке тежње; па кад би се цензус повисио, тиме би можда стотинама хиљада бирача досадањи искључени били од права, која су досад уживали. Које тим начином, које помоћу Јевреја нада се странка, што је сада на влади, да би могла доћи до већине и на другом сабору. Идемо да видимо. Ниједан пријатељ слободе и права народних неможе одобрити то, ако се обистини, да се толиким хиљадама бирача одузимају права, која су досад уживали. Треба народ што више просвећивати, и отворати му све већма врата, да утиче у државне послове, а не још отуд га сасвим искључивати. Кад се сваки грађанин, па и најсиромашнији, интересује за државне ствари; кад увиди да и он има нека приступа у заједничком раду за опште благостање и слободу; онда тек може држава од њега очекивати, да и највеће жртве приноси на олтар општем добру; онда тек може така држава бити и с поља и изнутра јака и силна. —

Као год што се влада озбиљно спрема за нове изборе, исто тако и крајња левица, или боље да речемо: демократска и народна странка неуморно дела, да припреми народ за то, како би приликом нових избора њојзи створио већину. Ту цел мисли ова странка најбоље тиме да ће постићи, што у свима главнијим местима установљава тако зване демократске кругове или дружине, којима је узвишена цел: „да се удруживањем и изменом мисли развијају и остварују велика начела слободе, једнакости и братства, која једина могу основ правом уставном животу сачињавати.“ У тим се дружинама народ јако прикупља; тако се тек ово дана образовала у Кечкемету така дружина, па сада већ броји преко две хиљаде чланова. Засад бар, колико нам је познато, има већ до близу двадесет таквих дружина. У њима се осим другога држе и разна предавања за народ, и тако се овај изображава и обавешћује о својим правима и дужностима. Нема сумње, да ће ове дружине млого допринети обавешћењу и унапређењу народа; и ако демократска странка задобије победу на сабору, што долази, имаће млого тим дружинама захвалити. Прва се дружина така установила још поодавно овде у Пешти, и за време ово, одкад постоји, показала је заиста лепа успеха. Но баш јуче дође од министарства одлука; да се основна правила демократске дружине не одобравају, због тога, што је у §. 3. као задатак дружини означено ово: „да се поврате закони од г. 1848, јер само на основу њиховом може се постићи слобода, једнакост и братство.“ Министарство је наложило варошкој власти, да распусти ову дружину све дотле, док се неби основна правила њезина преиначила и највише одобрење добила. Видећемо, шта ће даље бити с дружином.

У Пешти, 21. фебруара. Одкако је по дуалистичком календару земан дошао, од тог доба чудне се ствари збивају у троједној краљевини. Једноме узми лебац, чиме рани своју децу, другога смакни са свога звања, трећега забележи у „црну књигу,“ али не у ону нерођену, периодичну, него у ону сталну. А зашто?... Зато, што се усуђује као званичник да другчије мисли, него што му мисле „шефови“ и остала „господа“; зато, што је као званичник другоме дао поверење, да га заступа онде, где ће да му се решава о његовом политичном бићу или небићу; зато, што је као поштен човек учио и другога брата ономе, што он држи да је добро. Особито је Срем био земљиште таког поступка, а „уставна“ и „либерална“ влада у Угарској никако да украти силу онима, који се данас по Срему шире, као оно некад „бахове верне слуге.“

Није ми намера била, да кажем и ја оно, што је доста пута већ у последње доба речено, и што рекоше људи, који су на земљишту, где се збивају чуда и покори; али ми је случајно пало све ово на памет, кад сам се јуче сетио нашег кикиндског дистрикта.

Аналогија између Срема и кик. дистрикта, — оно, што има и један и други заједнички, то је: апсолутични биров, пресија, збацивање нотароша (бележника), који није по ћуди не-

кима и некима. Само је та разлика, што је кикиндски дистрикт на уставном пољу и — што нема своје интелигенције; а Срем је још на неуставном пољу и има своје интелигенције. —

Сирома кикиндски дистрикт! Како је крваво стекао то, што има; како је кукавно дошао до оно мало привилеђија, што многи и многи доцније употребљаваху, да своје интересе шире. Да ли има у том кукавном дистрикту људи, који би савестно гледали на потребе и нужности народа, који би посветили своје силе на то, да се подмире те потребе и нужности? Дистрикт има својих привилеђија, па то је њему доста за живот, а и шта ће му свести о грађанским врлинама, а и шта ће му свести о себи као члану народа, као члану човештва? Све ће ово надокнадити привилеђије! Мађер, ко је имао прилике да се увери, да није сва мудрост у знању „брзог превртања законских параграфа“ или у „господском допису“ и „надувеном“ научењачком изгледу — тај се могао научити и томе, какву важност имају по себи привилеђије, што су на мртвој хартији или пергаменту по један народ, ако у њега нема свести о себи, ако у њему нема интелектуалног (умног) живота. Бокл вели о привилегијама: „...Устав се дао њиховим варошима, привилеђије њиховим магистратима, али све бадава. Та независност човештва се неможе осигурати печатом и пергаментом једнога правничког научењака. То су све спољашности, они дају слободи корисну боју, они су слободино одело и накит, они су свечана хаљина у временима мира и тишини. Али кад наступе зла времена, кад јуришом упада деспотизам, онда слободу неће одбранити ни најстарији пергаменти, ни најдебљи устави, него ће је одбранити људи, који су најбоље познати са душом независних мужева, који су се најбоље обвикли, да сами мисле, да сами делају, а да их се ништа не тиче лажно туторство, што су га виши сталежи увек тако драговољно одобравали, да у неким земљама неостаде више ништа, што би вредно било туторства!“

И опет је било времена, кад су се употребљавале у важним делима прашне привилеђије кик. дистрикта; и опет је било много пута људи, који су са највећом ватром и одушевлењем говорили о тим привилеђијама, доказујући оживотворење њихово као највећу потребу за народ. Разуме се од самога себе, и није нужно, да кажем, да је било времена, а у таким временима људи, који су се чинили и невешти тим привилеђијама, шта више, који су једанпут ватрени браниоци привилеђија били, а доцније баш противно овима радили, и то не, што су увиђали неважност мртвих привилеђија без живота народа, него зато само, што им заповедаше њихов интерес.

Тако су служиле привилеђије временима, и појединим људима; тако је служило час укинуће дистриктског мађистрата, час опет његово успостављење најпростијем интересу појединих личности. Ако су ове имале какву „масну“ службу у „вармеђи“ или на другом ком месту, онда је било: „Шта ће нам дистрикт? Хоћете ли, да сатаримо народ грдним теретом, што га мора сносити?“ А ако су те исте личности или друге које, овима равне, биле без какве „масне“ службе, е онда је опет била лозинка: „Не упушћајмо наше крваво стечене привилеђије; та оне су наш живот, оне нам дају право, оне су сигурност за самосталност народа!“ — Тако у разним временима поједине личности, што беху „језгро“ интелигенције дистриктске, и што имадоше уплива у народу, градећи се за његове најбоље, најверније пријатеље!

А народ?

Шта зна он, сирома, кад се све без њега ради.

Јадноме народу небеше прилике и да научи, како да може себи стећи живих привилеђија, што су у свести о себи као члану народа, као члану човештва; не беше јавности и слободе те да се сазна, да су само оваке привилеђије од важности, јер дају живота; а да су сва друга на мртвим хартијама и пергаментима труле старине, што их гризе прашина и једу мољци.

Упозналасте интелигенцију дистриктску већ из горњих речи, из њене радње, час за обрану, час за напуштање дистриктских привилеђија.

Сад је баш година дана, како је било у кик. дистрикту, и како су по њему мутили људи и једне и друге боје. Морам исповедити, да су поштене разлоге наваћали они, што желише, да се дистриктски мађистрат одржи, и да је главан разлог био за одржање не прост, обичан и местан, него са погледом на мисију (позив) у ствари око решења питања народности по овострано Српство. А како су људи друге боје бранили рушењу дистриктског муниципијума, то би вам најбоље могла казати нека „фамозна петиција, што је на мађарском језику била написана, а на министарство управљена, у којој се са „лепим“ разлозима искало укинуће кик. дистрикта. Редактор и експедитор те петиције збиља заслужује сваку награду, ако је већ нема!

Да та петиција није имала хасне, то знате већ по томе, што постоји кик. дистрикт, као муниципија, али зацело незнате, да на тој петицији не беше ни једнога подписа. То је вредно да се зна!

Спасен беше кик. дистрикт ради мисије у питању народности! И беше рестаурација, и доведоше „нову младу“ да буде „јетрва“ и „свекрва.“

На дистриктској конференцији у очи св. Илије беше предлога, да се „конституирамо као српска народна, либерална „начелна“ странка. И конституираше се они, који хтедоше (а мало, врло мало их беше), али небеху тако снажни да начине програм за званичнике у смислу предлога о конституирању странке. На место тога владаше програм, зјело шарен: Беше на њему српског, народног, либералног и начелног кандидата; беше на њему српског и више ништа, народног и више ништа, либералног и више ништа, начелног и више ништа; а да будем истинит, морам рећи, да је било и таквих кандидата, што не беху ни једно од овога. Такав шарен програм одржа на рестаурацији победу.

По године дана је тако рестауровани мађистрат на влади. Па шта је? Па како је?

Хоће ли бар оправдати у практики онај теоретички разлог око одржања кик. дистрикта, што вељаше: кик. дистрикт ваља да врши мисију у ствари око решења народности по овострано Српство; кик. дистрикт ваљада је по овострано Српство то, што је Црна Гора по читаво Српство!...

Досад невидесмо да кик. дистрикт врши своју мисију; па ако је слободно рећи, а не буде нам за зло узето, невидимо у њему ама баш никаквог муниципалног живота, никаквог кретања!

А ко то може тврдити! Та живи он, али како? та окреће се он, али како?...

Сад долазимо на оно у чему је аналогија између Срема и кик. дистрикта; а пошто је стање у Срему читаоцима овога листа врло добро познато, то ћу скоро бити готов.

Било је у овом листу о томе, какву је улогу једнога дана играла репрезентанција кик. дистрикта, која је позвана, да буде представник Црне Горе овостраног Српства. На дрктајућу реч В., кога немило дирнуше јавна реч и мнење појединих дописника одазва се репрезентанција дубоким поклоном, и једногласним решењем: Слава теби и хвала! А на крст оне, који хоће и прстом да те се дотакну; на „вечну робију“ с њима! Истина је, и против министра се пише и то много опорије, него што се против тебе и твога делања писало, али ми не допуштамо, да се и једна реч јавно противу тебе рекне; то ми не можемо допустити, док смо ми живи, и док си ти — господар!... У овом смислу реши репрезентанција. Је су ли међутим дошли грешници на крст, или на „вечну робију“ то незнам, али знам, да је победа у репрезентанцији В. охрабрила, и — он се прослави као у Срему што се прослављају неки: Смакну са бележничког места у Кикинди једнога човека, који је у своме веку више радио у корист подизања свести народне, који је напредку српском више послужио, него, што је многи господин крајцара турио у џеп за време дугога службовања свога.

А зашто га смакну? Уписује ли се и њему „агитација“ против владе у смртни грех; је ли такав грех, што иште „мзду“ лишења са звања, и одузимања леба ономе човеку, који рани велику породицу, да је одрани и васпита народу? — Није агитација, него: тај је бележник бранио право општине на избор Милетића и Брановачког за дистр. репрезентанте; тај је бележник бранио у једној представци из закона право општине према самовољи и незнању; тај се бележник усудио, да једном јавном приликом иште „правду а не милост“; па напоследку, тај је бележник, што спада у коло оних, што хоће напред са временом у корист душевног и материјалног напредка народа.

Ето тај грдни грех, што је исказан у једној речи: упорство! Преступак у дисциплини.

Против тога је бележника дисциплинарна истрага, а упућена је на дистриктску репрезентанцију, чему се наводи за узрок једна министарска наредба „ин специе,“ што ју је В. као божићни поклон овде о Божићу изискао.

Ако је слободно казати своје мнење о будућем решењу овог питања у дистриктској репрезентанцији, онда се не може другче помислити, него да ће садања „в.....а“ репрезентанција са дубоким поклоном и опет у глас повикати: „Господар“ има право а — упорник нека се казни тиме, што ће му се узети хлеб!

Немило ће морати бити свакоме родољубу, и свакоме, који зна шта је представништво и какво треба да буде, ако се и овом приликом увери о тоие, да дистриктска репрезентанција није орган обране права и самосталности, и орган самоуправе дистриктског народа, него је верни подупирач системе туторства!

Па сад нека ми ко рече, да су привилеђије, па ма и најлепше и најслободније онде од какве важности, где нема живота и свести о своме праву и позиву!! —

Кикиндска је општина међутим двапута позвата, да субституише звање балежника, али кад општина рече у двема скупштинама, узастопце држанима, да она из поштовања на спрам бележника свога неће да субституише, док се његова ствар коначно не реши, онда јој магистрат и по трећи пут не даде мира, него је позва, да бар једног „надничара с масном платом“ на његово место предложи за избор мађистрату! Шта се у овоме свршило или шта ће се свршити, то незнам, доста је да знам, да је ово сувише! Веће сатире не може бити на самоуправу општинску и угарски устав!... (М. Ср...ић.)

р. У Иригу 26. февр. Сад баш обависмо избор посланика на загребачки назови сабор, или боље ми га не обависмо, него нека четица, која са својим именом несме на среду изићи. Г. Кушевић не само да не жали ни труда ни времена да би кортешовао за садањи сабор загребачки, него он још лично руководи и сами избор. Ми знамо да ће ове речи бити препоруком за „пресветлог“ на „вишем месту“, али ми их бележимо, да знаде и остали свет на каквом се неуставном основу „вилајетска скупштина у Загребу“ темељи. Или је то можда уставност, кад г. фе-гешпан „кумпанијама солдати“ бирачима прети, „ако — њима не држе, да тиме владу и краља компромитују“ ?(!) — Но колико је г. жупан својим ауторитетом и свом својом „силом“ учинити кадар, види се и отуда, што се поред свег бургијашења званичнога и маневровања четничког од преко две стотине тридесет и седам гласова за владиног кандидата Контића измајсторисало. Није ми нужде ни приметити ди је и при самом изборном акту највећа незаконитост терана; тако је неки бивши званичник који не станује у нашем срезу, гласовао; тако је неком простаку право избора на просту реч бележничку при самом избору од г. жупана подељено итд. — Колико нам је жао, што званичници ни у дванајести час неће себи да дођу, толико нас опет весели самосвесно и мушко држање наше народне странке. Што вели жупан да нам „може ако хоће наврљати солдати, да нас изеду ко беле уши,“ то би било од прилике са оном четицом да је нешто хтела народна странка учествовати у избору. Али она остаје верна застави, коју је развила. Народна странка имаде заступника који је њ е достојан, и она хтеде просто протестовати против насилничког поништење права свога и свога заступника. Али тај протест, кога потписаше до сто тридесет српских другова, жупан „ex principio“ одби. — Каква ће судба поменути просвед у Загребу снаћи идемо да видимо.

М. — В. Бечкерек, 24. февр. Оћу коју да вам рекнем о селу, што га одседосмо у кавани Пере Поповића у суботу 17. февр. Како је ово прво село код нас у Бечкереку, то би ваљало о њему и коју више рећи, а надам се, да ће поштовано уредништво овог листа и овим редцима места наћи.

Као на свакој забави, кад се први пут даје, тако ево и на нашем селу стекло се доста публике, ма да се за улазак плаћало. Ми истина, да тим плаћањем уласка у нечем промашисмо цел и нарав села, али имајући на уму, да је ово прво село, што га омладина овде приређује — те тако нашој публици што ново — а друго, познавајући прву ватру наше публике, неимадосмо узрока бојати се, да нам се неће одазвати. А кад још додам, да смо онај дан имали и годишњи вашар, онда знам, да ће нас читалац ови редака оправдати, што улазну цену одредисмо, тим пре, што и омладинску благајну са 47 ф. обогатисмо.

Дакле сад нешто и о самом току села.

Пре свега поздрави брат Јоца Крстић публику. Он изјави радост, што се у тако лепом броју па овој простој српској забави скупи, разложи шта је село, и шта је управ задатак села. Публика му често одобраваше, и са више страна могло се чути: „Тако је! Таке нам се забаве допадају!“

Затим одпева лик песму „Где је српска војводина.“ Ова песма истина да је код нас тако позната, да је већ и шегрти на сокаку с „ватром“ звиждукају, али се опет публици тако допаде (а и како се неби допала?), да пљескању не беше краја, и лик је мораде поново одпевати.

За том песмом говорио је брат Аца Петровић о „слоги.“ Он нам је од прилике ово рекао: „Слога треба да је „прво“ Србину, слога треба да му је „најсветији“ аманет, у слоги треба да се „надмеће,“ у слоги треба да се „огледа.“ Наваћа колико је стотина година Србин морао с неслоге страдати, па и сад још страда, и вели, да је крајње време, да пружимо један другом братску руку, и да узвикнемо да „само слога Србина спасава“!...

Затим одпева лик песму „Бој на Косову;“ и ову песму мораде поновити.

Сад устаде брат Аца Мошорински, женски кројач, и започне свој говор од прилике овако: „Браћо! допустите ми, да вам и ја коју рекнем. Ја мислим, да је задатак свеколике омладине, да се свим силама упне, да што привреди за народни напредак, те тако и ја, занатлија, хоћу да вам представим наше чемерно занатлијско стање.“ У подужем говору, који му публика са „тако је“ и „живио“ прекидаше, разложи зашто наше занатлије рачијим напредком корачају, наваћа занатлије други народа, како се код њи сваким даном вештаци плоде, који свом народу на понос и дику служе; а особито се публици допао онај пасус, где вели, да многи родитељи неиспитају своју децу за коју су струку способни, па да их за ту струку изобразе, него само иду на то, да им син буде „господин,“ те тако многи после остану без имања, а син без ухљебија; него вели, ако хоћемо, да неизаостанемо за другим народима, а ми треба да се испитамо зашто смо способни, и кад будемо хармонично све струке изображавали, онда ћемо тек моћи цветати, онда ћемо се тек моћи с другим народима мерити.

Знам да ће сваког Србина обрадовати овај појав, где занатлија ступа пред публику, да јој занатлијско стање представи, а мислим да ће и слушаоци то зрело суђење нашег брата к срцу примити и рећи: „Право је казао! Живио! И дао Бог хиљадиле се таке занатлије!

За тим одпева лик песму „Где је славска домовина.“ Песма је добро одпевана.

Затим устаде опет брат Јоца Крстић, да нам коју о „политичној врелости“ рекне. Он нам је наваћо Французе и Енглезе каква је код њи политична зрелост; затим напомиње оностране Србе, па пређе на Србе овостране Он рече: „До 1848. године Срби овострани скоро никакву политичну важност имали нису, него тек од те године осетише да им треба пре свега Србима бити, и да им је увек на уму, да ниједан народ, ма у којој држави, без политичне вредности обстати неможе, зато, треба чврсто да се држимо своји с крвљу стечени права и да ником ни у длаку неуступамо, а ако нам се што силом отме, да неклонемо, јер знамо да је „отето проклето.“

Још одпева лик песму „Онамо, онамо“ и први део села се сврши.

Знам да ће многи зебсти у срцу, да не рекнем, да је други део била игранка. Ко би то помислио, јако би се преварио. Или ваљда нас баш због тога, што игре не беше, наше сестре тако слабо посетише; највише ако их је било 7—8 и неколико страни. Али право имају! Какву корист могу оне имати од говора овог или оног брата, кад нема после играња, кад нема после оног окретања, где хоће човеку мовак да се заврти. Само тако, па ћемо далеко дотерати! Из тога дакле видимо да нас наше сестре и на беседи само због игранке посећују, и да је њима први део споредна ствар, него игранка, то је главно. Видићемо како ће се одазвати на другом селу. Сад даље да наставим. Кад сам рекао да долази други део, нисам хтео рећи, да тај неспада у село, то не. Јер сад тек следоваху песме, сад се тек поче онако српски наздрављати.

Говори се, а скоро свагда се и обистинило да је јавност свему лек. Зато ћу и ја јавну опомену неколицини из наше омладине да изречем, који знају, а „неће“ да знају, да је омладина себи за задатак узела и то, да стране речи из српског говора чисти, а још више да се у српском друштву немачки „неунтерхалтује“; јер сад они, који тај закључак омладински својим ушима слушаху и онда га одобраваху, кад га, велим, ти не држе, како онда можемо кривити и викати на наше слабе женскиње. Или ваљда је и тој неколицини српски језик „раух,“ да употребим обичан израз наши „госпођица,“ које неће да су Србину сестре.

Угарска.

— Изишла је крал. одлука, којом се за војну границу наређује а) да се има народни језик употребити код судбених расправа мировних а и других расправа сесионални у краинским кумпанијама и војничким општинским већама, као и код чистих општинских послова; исто тако има се у главним и средњим школама војне крајине раширити предавање наука у овом језику; б) телесна казан несме се вршити на ниједном краишнику, који стоји изван војничке службе, и то без разлике на особна својства; в) право призива ових становника припада им и у оним случајевима ако казнени суд одсуди ради прекршаја; г) казненоправна истрага ових особа са затвором или бес њега може се заменути само на темељу судбена предлога; д) особама које нису крајишници, мора се дозволити у војној крајини посед и право стећи гостионе и куће за изнајмљење, просторије за олакшање промета, као и за удобност и забаву општинства; дочим су ове особе доселе овлаштене биле стећи само место за грађење магазина, или творница, затим млинова; е) осим активних официра, затим свештевика, који немогу сачињавати задругу, онда странка активних чиновника, женских и моралних особа, гледе који остају у крепости постојеће норме о течењу земљи-

шта, ови остали крајишки становници, који се подвргну крајишким дужностима, укључивши овамо и оне војн. крајишких општина, имаду се приступити, да неограничено стеку у војној крајини и обште за течење способна земљишта 150 јутара у банско-славонској и вараждинској крајини, затим 120 јутара у карловачкој и банској крајини, као и у Берзаској и српско-пожеженској кумпанији српско-банатске пуковније и у румунско-банатској крајини; затим државно ратно министарство може дозволити изнимице стећи и више земљишта, ако то лежи у интересу земаљске културе ил обртних подузећа; ж) да буде могућ даљни слободни пренос земљишта, има престати досадашње разделење поседа и подкућнице и продавштине, који посед посебно спада крајишким задругама те се има установити само неодсвојиви минимални посед; з) општинама има се пустити неограничено право располагати са посебним својим пашњацима; и) укућани крајишке задруге могу се припустити, да терају обрт и изван своје задруге у војној крајини и изван ње неморајући тим одређи се права свога у задруги; і) накнада за предпреге, без разлике приматеља и сврхе путовање има се рачунати по миљама и коњима, место по коњима и штацијама; к) имају се уредити општинска заступства у штопним местима, која нису војничке општине, по начину заступства ових места. с једним градским заступником и примерним бројем општинских већника; л) изван крепости имају се ставити досадашња ограничења у погледу насељења жидова и њихове способности тећи земљиште и непокретине, дакле имаду бити жидови и у војн крајини равноправни с осталим у Аустрији законито признаним конфесијама; м) бранитбени закон кому се надати за остале земље и цокрајине монархије, има ће се у своје време прилагодити уредбама војне крајине.

— Одкако је Клапка уз владу данашњу, а против Кошутове партије, од то доба постаје све већма непопуларан међу Мађарима. Тако ових дана беше одређено да Клапка дође у Сегедин, где му спремаху свечан дочек, али кад жељезнички влак којим је ваљало да Клапка допутује у Сегедин, изађе из Кечкемета, поздрави га киша од камења; Клапка беше истина већ неколико дана пре тога одпутовао у Темишвар — али демонстрација је свакојако учињена.

— Седнице угарског сабора не могоше рад тога започети, што не беше још довољно посланика на окупу.

— „Хирнек“ јавља да је одбијена молба Бесерминија, да му се парница наново предузме.

— Из Турч. свет. Мартина јављају да је тамо била жупанијска скупштина, у којој Ревај донесе предлог: да скупштина поднесе молбу краљу, да Бесерминија помилује. Иза живе дебате дође до гласања и пошто гласови беху наједнако подељени, то председник (поджупан) реши својим гласом, да се молба не шаље. Све словачке патриоте, што беху у скупштини, гласаше за Ревајев предлог.

Аустрија.

Аустријско државно право у угарској делегацији.

У једној од последњих седница угар. делегације саветовало се о буџету министарства спољашњих послова и том је приликом изашло на видик, како Мађари мисле о државном праву. Пре свега барон Шимоњи (од кр. левице) интерпелује заједничког министра спољашњих послова: „Да заједнички министар спољашњих послова да изјаснење, шта се разуме под изразом „државоправни одношај владајуће куће,“ који је заједничко министарство употребило.

Коломан Тиса. При свем том што смо се изравнали и што је било већ крунисање у дипломатском заступању таке се титуле употребљују, који су и онда у обичају били, кад је Угарска сасвим са Аустријом спојена била. Ја мислим да би требало употребљавати назив „Аустрија и Угарска“ или „аустријско-угарски савез држава.“ Нека делегација изрекне, да у спољашњим пословима се само оне титуле употребљују, које одговарају самосталности Угарске.

Перцел мисли, да овај предлог треба акламацијом примити. (Одобравање.)

Андраши. Што је ова титула после крунисања употребљавана узрок је тај што се немогу све титуле уједаред променити. У осталом и угарска влада се трудила, да захтевима Угарске одговори у овој ствари и министарство спољашњих послова ће овој жељи одазвати се.

Шимоњи. Таки политички банкроти, који после свију горких искуства још једнако о јединству монархије говоре, или су за лудницу или за завод за сулуде. Ми ћемо, докле се год наш устав узпоштује (докле се буде Мађарима све одобравало) држати искрено са аустријском кућом. Из „црвене књиге“ видимо, да је слабост монархије за нас добра била, јер иначе да је влада држала се начела „non possumus“ она би римску курију још и новцем потпомагала. И у обзиру дунавских кнежевина желио би ја бољу политику, јер егзистенција ових од великог интереса је по државу.

Гроф Коломан Естерхази. Услед несретног поступања сад смо ми много даље од цели наше но што смо били 1848.

Говорник говори о питању народности и каже, да је браћу Србе и Романе пређашња влада подбунила (по другом извештају руска влада.) Нека влада таку спољашњу политику води, која разгања илузије и која се оснива на ово- и оностраном миру.

Иванка. И ја потпомажем донешени предлог и изјављујем, да не би узео реч, да се није гос. председник министарства изразио, да се старе титулатуре још сад могу употребљавати (узвишеним гласом): Ова стара титула аустријска била је узрок грдној мрзости, она је толико несреће и пропасти донела. (Одобравање.)

Манојловић. Пошто ја предлог мог пријатеља Тисе подупирем то неби у овој ствари ни узео реч, да није мој сусед гроф Павле Естерхази војничку границу и питање народности споменуо. Кад он каже да су у граници руске симпатије приступачне, то му морам одговорити, да је граница увек и у последњем рату јасно доказала, колико је одушевљена за монархију. Што се тиче питања народности то је ствар саме Угарске (право), и ја се надам да ће угарски сабор ову ствар тако свршити, како то изискује света свеза, која се има склонити између народности. (Врло добро.)

Коломан Тиса. У „црвеној књизи“ долази у окружници од 13 (1) нов. 1867., изражај „царска“ а не царско-краљевска, у осталом могао би ја још 20 таких аката навести. Желим само да се одговори законитом становишту Угарске. Тиме ја нећу да делокруг делегације раширим, ја би шта више тео, да нема никаквог. (Одобравање лево.)

Ед. Жедењи је за то, да се предлог Тисе у записник узме. Он вели, да наша отаџбина у страним земљама не као аднекс (нузгредна земља) Аустрије, него као самостални део сматрана буде. (Право.)

Бониш. Видим да је цел предлогу Тисе та, да се према министарству спољашњих послова самосталност Угарске јасно означи.

На предлог Ченгерије прима се моција (додатак) Тисин у записник овима речима: „Закључује се да се овај предлог као сагласна жеља скупштине у записник узме.“

Сад настане специјална дебата, која је опет интересантна.

За тајни деспозицијони фонд за који је предложено 550.000, предлаже Манојловић 80,000 а Шимоњи 450.000 фр.

Пуљски говори за деспозицијони фонд.

Манојловић побија у дужој беседи Пуљског; он каже, пре је било доста 360.000 ф. а у доцније године рекли су министри да им треба 800.000 ф. (Андраши: јер нису давали рачуна.) Господин се министар вара. (Андраши: не.) У осталом господин министар нема права да у овој ствари шта говори.

При гласању одобравају се 550.000 фр.

Нови Сад 28. февруара. У „Напредку“ има опет нека нотица о Грујићу и Сандићу, којом се ови испирају. По осећању нашем нећемо се с њима у разговор упуштати. Само ћемо ради публике јавити, да је општина професора Грујића из својих седница искључила готово једногласном одлуком (јер само гг. Нинковић, Христић и Давидовић бише другог мњења); а искључила га је због тога, што је он исту општину у истој соби, где су седнице, просто грдио и ружио, и јавно о њој и увредне лажне гласове приносио. Проф. Димитријевић није том приликом искључен, али је он нашао за добро сам изићи. Даље, Грујић је заједно са сведоцима испитан, и доказало се, да је носио уза се пун пиштољ, и претио да ће пуцати на неке људе који му нису у вољи. Дакле није истина да овдашња полиција не пази на сигурност. То је доказала на Грујићу. Што се Сандића тиче, само је толико истина, да је он једног мирног грађанина ружио на улици, а овај га је ишћушао. Чудо је да се само са та два човека тако што по вароши догађа, њих терају из „Матице“, из омладинске скупштине, из општине, из читалишта, из друштва радиности, на њих двоје туже се десет професора и т. д. Ето коментара публици.

Ф. У Сремским Петровцима 20. февр. Што напоследку да помисли човек, о данашњој управи наши народни школа? Равна ли са том управом закон, или воља? — Учитељ један, пошто је због скаредности неке у Ч. звања свога лишен, премештен је амо на исто звање. Сувишно је у данашње просветно доба и спомињати, да учитељ морална личност бити има. Да ли је моралност у садашњем нашем учитељу К. С. оличена? На ово питање, нека сл. окр. школ. дирекција, која је споменутог учитеља амо опремила одговара.

НОВИЈЕ.

— У једном телеграму из Атине од 25. февр. (8 марта) вели се: „Један српски повереник, који се овде три недеље бавио, отишао је пре неколико дана натраг у Београд. Као што уверавају, он је имао задатак, да закључи са грчком владом неки уговор. Мисли се, да му то није испало за руком.“

— Турски посланик у Паризу јавио је, као што „Келн. Цтнг.“ пише, француском министру спољашњих послова, да ће Фуад паша скоро доћи у Париз и у Лондон. Цељ путу турског министра спољашњ. послова била би, да се Инглеска и Француска придобију за сложну заштиту (гарантију) турског земљишта.

Из Цариграда јављају, да је инглески капетан Хобарт наименован за саветника турског адмиралства, у звању паше и са годишњом платом од 3000 лиха.

— Из Париза пишу да се принц Наполеон из Берлина враћа у Париз. Из Париза доцније ће ићи у Беч, у Букурешт, и у Цариград. Они који приписују неку важност путу царева нећака, тврде непрестано, да његов пут у Берлин имађаше цељ, да одвоји Прусију од Русије. Има их, с друге стране, који тумаче тај пут као крчење пута самоме цару Наполеону — најпре у Берлин и доцније у Петроград. По тима, принц Наполеон имао би пре цара и у Петроград отићи. Кад се то доведе у свезу са оним телеграмом из Петрограда, који напред саопштисмо и по коме ће цар Наполеон у јуну месецу тамо доћи, могло би се још помислити, да цељ принцевом путу у Берлин несамо није противу Русије, него би још могла значити и тежњу да се дође до неког споразумљења између Француске, Прусије и Русије. То су, наравно заеад сама нагађања; а догађаји једини могу разјаснити је ли и какву политичну цељ имао пут принца Наполеона.

— Један инглески лист саобштава из неког бечког писма, да су Аустрија, Француска и Инглеска радиле, по предлогу министра Бајста, да се дипломатским путем присаједини Србији Стара Србија, те да млада кнежевина не мора стајати уз Русију, на коју досад једино полагаше наде за своју будућност. Порта није послушала савете Аустрије и западних сила; до који дан она ће одбити те савете и званичним актом, који ће послати у Беч, у Лондон, у Париз и у Фиоренцију. У исто време потврђује се, да ће порта послати ванредног војеног посланика у Београд.

Чује се, да се у Цариграду ради о неком непосредном споразумљењу са Русијом у Источном питању.

Тако се са разних страна укрштају разни и противни гласови о одношајима порте!

— У средњим и јужним областима Русије настала је глад, коју приписују нерадњи и неувиђавности мужика — робством затупљених, а у слободи још непоучених.

(Телеграм уредништву „Заставе.“ Тител 1. марта. Тек данас би закључен између општина и друштва капиталиста уговор за грађење ритског насипа. Насип има бити готов за четири године; у накнаду даје се половина рита на уживање за 20 година. Милетић је на позив шајкашких општина амо дошао; а „Напредак“ остаје стари интриганат.

Имена даљих приложника за беседу, коју је приредила „Преодница“ у Пешти 20. јан. т. г.

ГГ. Милош Димитријевић, свештеник 2 ф. Пера Бунбић, бележник у Иригу 5 ф. Др. Бајнтнер, професор на пештанском свеучилишту 2 ф. Младен Р. Стојковић, трг. у Новом Саду 2 ф.

Из Х. М. Вашархеља. ГГ. Петар Дожић, 3 ф. Браћа Константин, 1 ф. Тоша Антоновић, 1 ф. Илија Токоловић, 50 н. Александар Адамовић, 50 н. Н. Тодор, 40 н. Јован Силарди, 30 н. дружина „Пчела“, која је ове прилоге у Вашархељу скупила, од своје стране 1 ф.

Свега 18 фр. 70 н. — Послато је председнику год. одбора.

Чист приход са ове беседе износи досад по рачунима који су и јавности предани, 527 ф. 70 н. 2 дук. и 5 наполеондора.

У Пешти 26. Фебр. 1868.

Миливој Топонарски тајник. Стеван В. Поповић председ. „Преоднице.“

Новосадски одбор, који свечану игранку због еманципације приређује, јавља, да ће се ова у место (14.) 2. марта, тек (18.) 6. априла т. г. одржавати.

Уједно се примећује, да ће већ извађене улазнице и срећке и за горњи рок важити.

До саме игранке добити се могу улазнице и срећке по опредељеној цени у трговини код: Вилхелма Епштајна, Илије М. Христића, П. Гелиша, Ернеста Шлезака, М. Р. Стојковића и у посластичари г. Ј. Петермајера.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Т. Б. — Сента 23. февруара. На данашњем тржишту бјаше ране сваке врсте доста, али прођа је била слаба, те је и цена здраво попустила. Жито чисто могло се добити по 5—5 ф. 25 н. Јечам 2 ф. 20—25 н. Кукуруз 2 ф. 45—50 нов. Зоб 1 фр. 50 нов. Вода на Тиси долази. Време је пријатно.

Ж. П. Сисак 27. февр. Услед тишине на Трстанској пијаци, био је посао и на нашем тржишту текуће недеље мален, и све што је продано, дато је по мало нижим ценама; продато је: 5000 ваг. банат. шенице 82—84 фун. 5 ф. 90—6 ф. 37 н. 2000 в. бос. Шенице 5—5 ф. 20 н. 500 в. 3/4 жита 82 фун. 5 ф. 7 н. 3000 в. бан. Кукуруза нова 3 ф. 25—27 н. 1000 в. хрв. Кукуруза нова 3 ф. 10—15 н. 2000 в. бос. Кукуруза нова 2 ф. 95—3 ф. 1200 в. бос. Ражи нове 3 ф. 90 н. 2500 в. бан. Јечма 66—69 фун. 2 ф. 85—90 н. 2000 в. бос. Зоби 40—42 фун. 1 ф. 45 н. — Време је пролетно, мешовито дан лепо дан киша; воде довољно и са путовање бродова најбоље.

Ценовник Пештанске берзе од 29. Февр.

	фун.		Пожунац	
Шеница банатска нова	86—87	ф.	6.45	6.80
„ потиска	86—87	ф.	6.45	6.80
„ „	88—89	ф.	6.90	—7 —
„ пештанска	84 86	ф.	5.90	—6 55
Наполица	81—82	ф.	.—	.—
Раж	78—80	ф.	4.60	—4.65
Јечам пиварски	68—70	ф.	2 85	3.10
„ за храну	65—68	ф.	2.60	—2.80
Зоб нова	44—46	ф.	1.80	—1.85
Кукуруз банат. стари		ф.	.—	—3.55
Проја		ф.	3.20	—3.30
Репица кол.		ф.		—5.87 1/2

Курс бечке берзе.

Акције народне банке	705
5% металик	—57 75
Зајам народни	—65 40
Дукати	5.53 1/2
Аустриско сребро	113.85

ОГЛАСИ.

ОГЛАС.

Од стране суда слоб. кр. варошки Новог Сада као стечиште власти, овим се до обштег знања ставља, да је 29. Фебруара 1868 над свеколиким имањем овдашњег трговца Давида Хајма услед његовог собственог захтевања стециште отворено, и рок за пријаву поверитеља његови односно потраживања њиовог на 22. 23. и 24. јунија 1868. одређен; — за привременог старатеља массе поставља се г. Герзон Рајцер, а за заступника исте г. адвокат Ђорђе Вукичевић.

Позивају се дакле сви они, који буди под каквим именом потраживање на речену массу имали буду, да таково до гореназначеног рока суду овом тим известније пријавити непропусту, што ће се све доцније пријаве одбити морати.

У Новом Саду дана 29. Февруара 1868.

За варошког судца

Имре Балла ср. подбележник. 22—2—3 Шимић с. р. сенатор.

Бр. 235 гр.

Објава.

Од стране варошког суда као грунт. власти у Новом Саду овим се до обштег знања доставља, да ће се услед молбе Фердинанда Будимира као Гиратара Н. Продановића из Новог Сада, непокретно добро Александра, Софије, Петра, Павла и Милице Борића из Новог Сада, као кућа под бр. 2012 у Новом Саду због дуга од 400 ф. авр. која је на 3080 ф. процењено, на јавној лицитацији, која ће се дана 1. априла 1868. и дана 3. јунија 1868. на лицу места свагда у 3 сата после подне држати продавати, и зато се сви они кои исто добро купити желе, да у предозначено време на ту лицитацију дођу, и да се на тај начин, да ће се прво цело као шума, а потом дрва и на последку земља посебце продавати.

Ближи услови дражбе могу се сваким даном у батаљонској управној писарници увидити. (18-3-3)

26-1-3 НАТЕЧАЈ.

У трговишту Дарувару у Славонији упражњено је место српског учитеља и певчике црковног, уједно са годишњом платом 315 ф. а. вр. 14 хвати дрва 1/8 баште и 1 јутро ограде, леп стан са зградама. Натечатељи, који желе ово место задобити, нека своје властручне молбенице са прилози да су науке за учитеља и испит препарандије положили и сведочбу моралног понашања до конца месеца марта овде српској општини у Дарувар поднесу.

20—2—5 МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

Г. Костића

у Митровици,

потребује три добро изучена помоћника. Који су способни нека се обрате реченој фирми што раније.

☞ Најјевтиније спуштене фабрикске цене од КОШУЉА, добро платно, леп крој, средње фина муж. ф. 1.50, 1.80, 2. ФИНЕ холандске ф. 2.25, 2.50, 2.80, 3 најф. РУК. пред. римбургер ф. 3, 3,50 4, 4.50, 5 најф. БЕЛЕ ширтинг ф. 1.30, 1.50, 2, 2,50 најф. ШАРЕНЕ ширт. ф. 1.72, 2, 2.50, најф. РУМБ. гаће немачке ф. 1.20, 1.50 најт. МАЏАРСКЕ ф. 1.40 1.80 најт.

ЖЕНСКЕ средње фин. ф 1.50, 1.80, 2, шлингв. ФИНА холандс. пл. вез. ПАСТИРКА ф. 2 50. ФИНА са вез. букетима у срце ф. 3 и 3.50, фаинија вез. око прси и рамена МИЛИЦА фр. 4. најф. вез. око прса и рамена ДУШАНКА ф. 5. 12. цеп. пла. мар. ф. 2.10, 2.50, 3, 3.50, 4, 4.50, 5, 5.50, 6, 6.50, 7.

50 р. 3/4 ш. добро пла. ф. 16, 18, 20, 22, 25, 30, 35
30 р. 5/4 ш. најб. рум. 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30, 35

6 кош. сред. фини трају 3, холанд. 4, рум. 5 година. За муж. кош. молим дебљину голог врата точно послати нам. Еспап се шиље са Nachname. Српска писма српски се одговарају.

Адреса: A. S. Kraft Wollzeile Nr. 9. Wien in Wäschwar-Fabriks Depôt Wien у Бечу. 19—1—8

Својевољна РАЗПРОДАЈА ЕСПАПА.

Долуподписани јавља поштованој публици, која му је за време његови 46. година радње у трговини поверење поклонила, да је намеран радњу оставити, и трговину што пре распродати. При распродаји даваће се еспап испод фабричне цене. Који дакле желе добра еспапа имати, нека изволи што пре доћи, докле распродаја траје.

У Новом Саду 20. феб.

Антоније Новаковић.

16—2—2 код 3 крина.

ДВА ЂАКА жели једна солидна кућа (близу гимназије) по јевтину цену да прими на рану и у стан. Стан је сасвим за себе, угодан за два лица.

Распитати се може код Августа Циглера, рукавичара, у лебарској улици у Новоме Саду. (15-3-3)

У мојој трговини требам једног практиканта. Родитељи, који желе сина свог на науку дати, молим да се изволе на мене обратити.

Луке Хрвићанина

25-2-10 син у Дубици 2. банској пуковнији

Одговоран уредник и издавалац др. Стеван Павловић.

Платонова штампарија у Новом Саду 1868.